

Ranåprojektet

Under 2024–2025 har Klarälvens vattenråd med hjälp av Sportfiskarna arbetat med att undersöka Ranåns avrinningsområde. En lokal åtgärdsplan från Ransjön ner till utloppet i Klarälven har sammanställts. För detta arbete har Klarälvens vattenråd fått LOVA-bidrag från staten. Våra samarbetspartner i projektet har varit Munkfors kommun samt Ransjöns FVOF

Sammanfattning

Mansån är ett referensvatten, dvs aldrig kalkat. Här är surt och tomt på öring, men med fina kulturminnen. Nere vid Annefors utgör dammen som idag är överfart över väg 241 ett vandringhinder. Ransjön kalkas, men fiskbeståndet bedöms inte vara i balans, bl.a. saknas mört. Därför har vi utrett möjligheten att förbättra fiskbeståndet genom återinplantering av mört från uppströms områden.

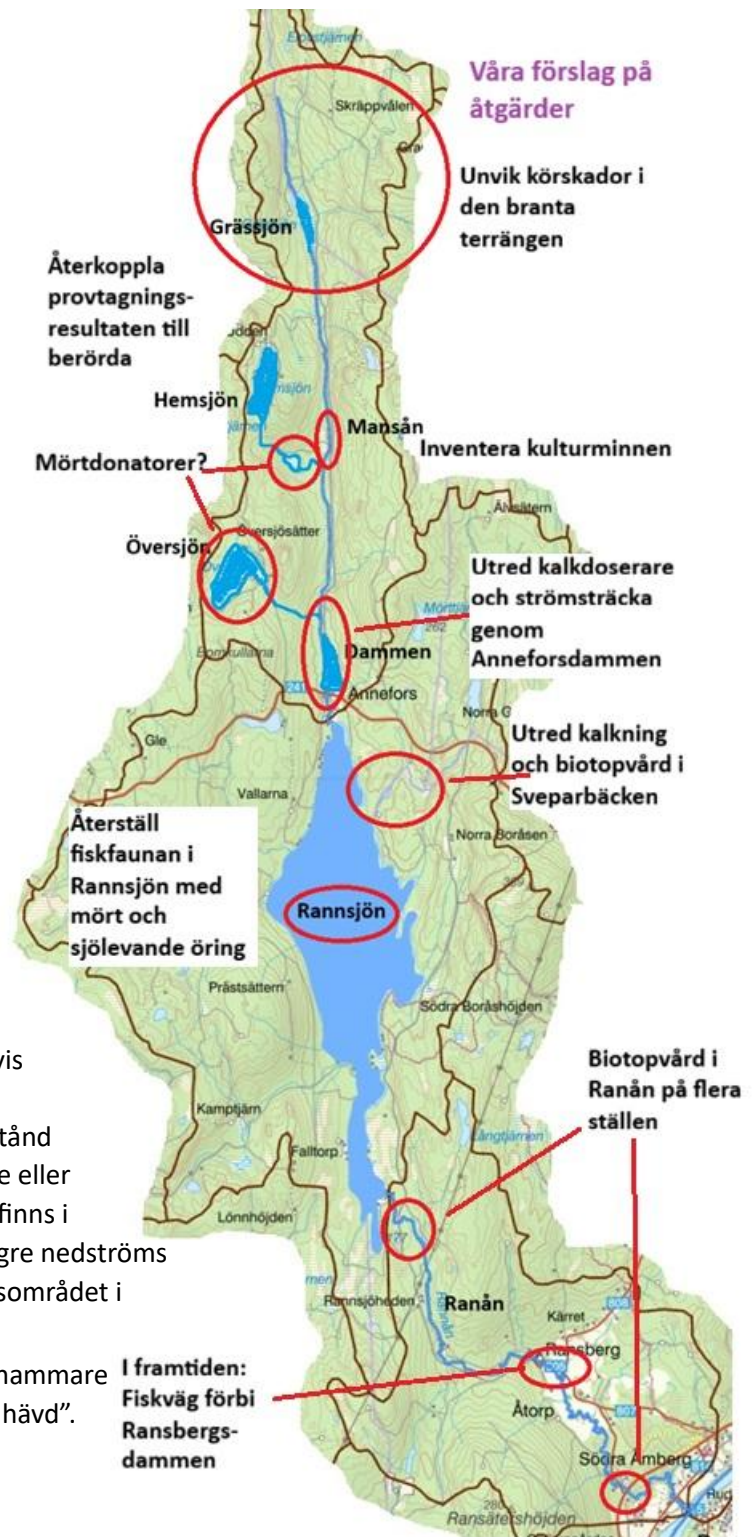
De två sjöarna Hemsjön och Översjön väster om Mansån är klara och djupa sjöar med god vattenkvalitet. Hemsjön är en put-and-take-sjö. I Översjön finns mört.

Ranån har biotopkarterats och elfiskats. Den är bitvis strömmande med delvis svårpasserbara partier för svagsimmande arter. Här finns stationär öring i bestånd avgränsade från varandra genom mänskligt skapade eller förvärrade vandringhinder. Inplanterad flodkräfta finns i Ransjöns utloppsområde och signalkräfta finns längre nedströms i Ranån – två bestånd som ej bör mötas. I mynningsområdet i Ransäter finns många fiskarter.

Vid Ransberg finns en damm, byggd för Ranå övre hammare på 1600-talet, idag lagligförklarad genom "gammal hävd". Ingen aktiv reglering sker idag.

Fyra mindre tillflöden till Ransjön har alla pH under 5. DNA-test på öring och bäckröding visar negativt resultat. Två lite större bäckar rinner in i Ranån nedströms sjön, här detekterades öring, men ingen bäckröding (en invasiv art).

I projektet ingick även att med E-DNA-tester leta större vattensalamander och åkergröda i små tjärnar, 17 sådana prover togs. Vattensalamander detekterades i en och åkergröda i fem tjärnar. Resultaten är rapporterade till Artdatabasen och rapporten tillsänt markägarna.

Målsättning - fyra prioriterade förslag på åtgärder

- Våra förslag på åtgärder i Ranån syftar till att återskapa en älvmiljö så nära den ursprungliga som låter sig göras, med stor fördel för såväl öring såväl som andra organismer i behov av strömvattenmiljöer.
- Vi vill återskapa en naturlig fiskfauna i Rannsjön genom återintroduktion av mört samt att underlätta öringens reproduktion i exempelvis Sveparbäcken så att den kan vandra mellan sjö och lekplatser.
- Vi vill kalka upp minst ett av Rannsjöns tillflöden för att skapa en bra miljö i ett utströmningsområde i sjön. Detta kan ske genom i samband med att Rannsjön kalkas.
- Vi vill minska den negativa påverkan Mansån har på Rannsjön. framförallt vid höga flöden med surt vatten. Genom att undersöka om det är möjligt att kalka vattnet en bit upp i Mansån – utan att påverka ån uppströms ev kalkdoserare. Mansån kan då fortsätta vara en referensälv.

Våra delrapporter:

Här presenteras framtagna delrapporter i korthet. De finns tillgängliga på Klarälvens vattenråds hemsida

1. **Detaljerade åtgärdsförslag, biotopkartering alla fiskundersökningar** Sportfiskarna redovisar här sina resonemang och planer.
2. **Ranån** – beskriver kort biotopkarteringen och behov av åtgärder. Ranåns historiska nyttjande sedan 1600-talet och framåt.
3. **Rannsjön** med de, bortsett från Mansån, fyra största biflödena Gartjärnsbäcken, Ålebybäcken, Piparbäcken samt Sveparbäcken. Redogörelse av fiskfaunans förändring, vattenkvalitet och behov av åtgärder.
4. **Mansån** – här fokuseras mycket på vattenkvalitet, dels genom de tidsserier som finns från 1989 då Mansån är ett referensvatten. Dels genom resultatet av projektets provtagningar under högflöde hösten 2025 såväl som påverkan från pågående avverkningar.
5. **Översjön** –Vattenkvalitet, fiskfauna – bra status på alla parametrar! För att Översjön ska kunna bli "mörtdonator" åt Rannsjön behövs en långsiktig plan, detta behandlas kort.
6. **Hemsjön** – redovisning av vattenkvalitet och syreprofil i denna djupa mycket klara sjön. Hemsjön har en intressant historia som "hemmasjö" åt skogsfinnarna, vilket berörs i korthet.
7. **Vattnets kvalitet.** Den här rapporten är en sammanställning av alla prover vi tagit och presenterar olika långa tidsserier från tidigare provtagning. Försurningen och dess effekter tas upp, men även den ökande humushalten i vattnet och dess effekter. Här har vi tagit in expert hjälp från länsstyrelsen, då tolkning av resultaten är så komplicerade.
8. **Grodinventering** – här redovisas resultaten av vårt letande med E_DNA-teknik i 17 tjärnar inom projektområdet. Resultat: Träff på större vattensalamander i en tjärn och åkergröda i fem. Båda dessa groddjur behöver en strandzon av skog att leva i och skogsbruk i närheten bör ske med stor försiktighet. Ingen fisk bör planteras in i tjärnarna – fisken äter groddrommen.
9. **Vägöverfarter** – en kortfattad sammanställning

Allt material finns på Klarälvens vattenråds hemsida: www.klaralvensvattenrad.se

OBS att dessa är
förslag från
vattenrådet - inga
myndighetskrav!

Åtgärder i korthet

Vi har sammanställt områdets geologi och hydrologi, historiska data, data om fisk, kalkning och vattenkemi. Vi har letat efter spår av människans nyttjande av vattnet. Vi har läst flottledsutslaget från 1917 och nyaste domslut över Ransberg. Ranån upp till Ranssjön är nu biotopkarterat enl. nyaste metoden. Vi har genom information från FVOF eget sjö- och 6 elfisken samt 20 e_DNA prover bra koll på fiskfaunan. Utifrån dessa undersökningar har vi tagit fram en lång lista på åtgärder, ofta tillsammans med Ranssjöns FVOF och andra berörda. Här presenteras de i korthet. I delrapport 1 **Sammanfattning och åtgärdsförslag** finns en mer utförlig beskrivning av våra förslag på åtgärder redovisas utifrån biotopinventering, elfisken och nätprovfisket i Ranssjön. Underlag finns redovisat i delrapporter, se nedan:

Åtgärdslista för Ranån

se delrapport 2 "Ranån" för närmare detaljer

1. *Biotopåtgärder nedströms Ransberg i tidigare hammarområden - främst för förbättring av konnektiviteten för den lokala öringstammen*
2. *Biotopåtgärder uppströms Ransberg – maskininsatser behövs, då tidigare åtgärder gjorts för hand. De båda kräftbestånden får inte få kontakt.*
3. *Inventera kulturlämningar - Uppmärksamma flottledskonstruktioner, rester av de två pappindustrierna, såg, kvarnar samt flottledsminnen.*
4. *Bygg en fiskväg förbi dammen vid Ransberg när resurser för detta finns*

Åtgärdslista för Ranssjön

Se delrapport 3 "Ranssjön med biflöden"

1. *Återintroducera mört, förslag med Översjön som donatorsjö*
Syftet är att återskapa ett livskraftigt ekosystem i sjön
2. *Åtgärder vid Sveparbäcken - kalkningsinsatser och viss biotopvård med syfte att skapa en lekbäck för sjölevande öringstammen i Ranssjön*
3. *Förbättra vattenkvaliteten – fortsatt kalka samt förbättra vattenkvaliteten i tillkommande vatten från Mansån*

Åtgärdslista för Mansån

Se delrapport 4 "Mansån"

1. *Utred möjligheten att sätta en kalkdoserare strax uppströms Annefors-dammen och bygg bort hindret vid vägöverfarten. Skapa en strömsträcka mellan kalkdoseraren och Ranssjön. – syftet är att förbättra vattenkvaliteten nedströms genom att undvika påverkan från det sura Manså-vattnet främst vid högflöden.*
2. *Inventera kulturlämningar - Uppmärksamma den mäktiga dammkonstruktionen vid Grästjärn, rester av Anneforssågen och flottledsminnen.*
3. *Varsamt skogsbruk –undvik körskador i branterna, lämna rejäl skogskant* Detta påpekande då vattenkvaliteten har påverkats negativt av den avverkning som har skett och sker. Syftet är att förbättra vattenkvaliteten i hela systemet
4. *Då Mansån som referens inte längre behövs ... biotopkartera och vårda Mansån så att öring kan återetablera i hela älven.*

Åtgärdslista för Översjön

Se delrapport 5 "Översjön"

1. *Utred möjligheten att använda Översjön som donatorsjö för mört till Rannsjön – då detta måste ske långsiktigt och varsamt bör en plan tas fram som godkänns av berörda parter.*
2. *Rapportera sjöns utveckling till berörda – ett önskemål riktat till SLU som bedriver undersökningar att lämna rapporter om sjöns utveckling, även fiskfaunan*

Åtgärdslista för Hemsjön

Se delrapport 6 "Hemsjön"

1. *Undersök mörtbeståndet i Nyttjärn - utred möjligheten att använda den som donator för mört till Rannsjön – då detta måste ske långsiktigt och varsamt bör en plan tas fram som godkänns av berörda parter.*
2. *Rapportera sjöns utveckling till berörda – ett önskemål riktat till länsstyrelsen som tar årligt vattenprov i utloppet att lämna rapporter om sjöns utveckling, gärna även fiskfaunan (med E-DNA test)*

Åtgärdslista - förbättra vattenkvalitet

Se delrapport 7 "Vattnets kvalitet i Ranåns avrinningsområde"

1. *Varsamt skogsbruk – lämna rejäl skogskant mot vattnet och undvik körskador* Syftet är att minska utläckage av näring och humus i vattendrag och sjöar
2. *Utred möjligheten att utöka kalkningsinsatserna så att surstötter från Mansån undviks.* Ett möte mellan olika berörda som SLU, Trafikverket, Länsstyrelsen och markägare bör hållas inom kort.

Åtgärdslista för tjärnar med Större Vattensalamander och Lövgroda

Se delrapport 8 "Inventering av tjärnar i Ranåns AVR"

1. *Varsamt skogsbruk – lämna rejäl skogskant* Syftet är att bibehålla det lokala ekosystemet som tjärnen med omgivning utgör
2. *Informera och återinventera inom 10 år*

Foto på Mansån, vägunderfart vid Anneforsdammen

